

HAJDÓK KATALIN

Asszimilációs folyamatok és a szlovákiai magyarok identitása

Amikor kézhez kaptam a témákat, sokat töprengtem azon, hogyan lehetne legjobban jellemezni az adott témaköröket s azok lecsapódását minden napjainkban. S mindezt annak ellenére, hogy az olyan fogalom, mint asszimiláció és identitástudat mindennapi életünk szerves részévé vált. Végül arra jutottam, hogy megpróbálom elmondani mindazt, amit megéltem, s mindennap megélek magyarként Szlovákiában, a Kárpát-medencében és Európában.

Engedjék meg, hogy megosszak önökkel egy személyes élményt vagy inkább benyomást, amely gyerekkoromtól végigkísér. Ez az élmény ahhoz kötődik, amikor először kezdtem el tudatosítani, hogy kissé másképpen vagyok magyar. S nem sikerült megértenem, hogy miért élek Csehszlovákiában, ha magyarul beszélek. És miért van az, ha több órás várakozás után végre átléptük a sátoraljaújhelyi határt, azt mondták szüleim, hogy Magyarországon vagyunk. Hiszen nekem nem kell Magyarországra mennem, hogy otthon legyek. A további fejtörést az okozta, hogy akkor miért nem értik meg mindenütt azt, hogy fagyaltot szeretnék enni, ha én azt magyarul mondom. Hiszen számomra az volt a természetes. Más nyelvet nem ismertem. Ez az a nyelv, amit édesanyámtól tanultam, amit nap mint nap használtam, amin énekeltem, játszottam. Gyerek voltam.

Az idő múlásával már nem foglalkoztam azzal, hogy megválaszoljam a miérteket. megszoktam a helyzetet, és az természetessé vált számomra. Visszatekintve azt mondhatom, hogy akkor alakult ki az identitástudatom. És tudatosítottam azt, hogy én másként és máshol vagyok magyar, de ezáltal semmivel sem vagyok kevesebb. Úgy gondolom, hogy hozzám hasonlóan mindenkinek megvan a maga kis története. Ez a párhuzam jutott eszembe, amikor megpróbáltam arra a kérdésre választ kapni, hogy miért csökken évről évre a magyarok száma Szlovákiában. Hová lesznek ezek a

történetek, emberi sorsok? Hová tűnnek magyar őseink fiai, lányai, unokái, dédunokái? Vagy mégis itt vannak, csak valahogy már nem éri meg magyaroknak lenni és magyarnak maradni Szlovákiában?

Nem tudhatjuk, hogy mi lesz a végeredménye a két év múlva várható népszámlálásnak, de legyünk őszinték, félő, hogy ismét kevesebben leszünk. S mind, akik itt vagyunk, szeretnénk tudni ennek az okát. És még inkább szeretnénk tudni a megoldást. Érdemes lenne elgondolkodni, hogy az asszimiláció mellett melyek azok az égető problémák, amelyeket orvosolni kell.

Néhány alapvető nehézség:

- Ha megnézzük Szlovákia déli, többségében magyarlakta területeit, régióit, szemmel láthatóan csökken a népszaporulat. Ennek okát illetően nehéz egyértelműen állást foglalni, annál is inkább, hogy ez a Kelet- és Közép-Európát uraló populációs tendenciák eredménye is lehet.

- További negatívként tüntethetjük fel, hogy ezen régiók nagy többségében az országos átlagnál magasabb a munkanélküliség.

- Jóval az országos átlag alatt van az infrastruktúra, elsősorban fizikai értelemben, amely nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a befektetések elkerüljék ezeket a régiókat. A már meglévő infrastruktúra nem elégíti ki a gazdasági igényeket.

- További hiányosságok mutatkoznak társadalmi és kulturális értelemben is. Hiányoznak a lehetőségek a kölcsönös együttműködésre.

- Annak ellenére, hogy a kivándorlás és migráció mindig jelen volt egy élő és életképes társadalomban, mára olyan méreteket ölt, amelyek veszélyeztetik fennmaradásunkat. Abban a társadalomban, ahol családapák és sajnos ma már sok esetben családanyák kényszerülnek arra, hogy a munka reményében több száz kilométerre szakadjanak el családjuktól, valami nincs rendben.

- A falvak elnéptelenednek, elöregednek. Nézzük csak meg a Bodrogköz, Ung-vidék vagy Gömör falvait, városait. Ezek a körülmények olyan döntésekbe kényszerítik az itt élő magyarokat, melyeknek beláthatatlan következményei lehetnek. Úgy gondolom, itt az ideje, hogy végre észrevegyük, arra van a legnagyobb szükség, hogy a problémák gyökereit megtaláljuk és orvosoljuk, s nem arra, hogy a problémák következményeit próbáljuk gyógyítani.

Nagyon sok magyar falu és város nem képes lépést tartani a fejlődéssel. A mai felgyorsult korban ez különösen veszélyes lehet. Ha megáll számukra az idő, talán már soha nem lesznek képesek ismét felvenni a harcot a fejlődő régiókkal. Nem tudnak mit kínálni a fiatal családoknak, ami manapság leginkább hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok inkább éreznek magukénak egy idegen közeget, mint hazájukat. Annak ellenére, hogy Tamási Áron szavaival élve *Szívet cseréljen az, aki hazát cserél*. Elengedhetet-

len lenne ezért a magyar kisebbség helyi szinten való megerősítése. Az alapkornál kell kezdenünk építkezni, ha eredményeket akarunk elérni.

Esteleges megoldásként szolgálhatnak különböző szociális programok, melyek célcsoportjai a fiatal családok és fő célja, hogy csökkentse a paszszivitást, és aktív résztvállalásra serkentsen. Többek közt különböző helyi rendezvények szervezése (farsangi bál, játszóházak, kreatív műhelyek, táncházak, nyári táborok, borkóstolók), a községek környezetének szebbé tétele közös erővel (tavaszi munkák szervezése, hulladékgyűjtés, padok festése). Ezek mind érzékeltetik a közéletbe való bekapcsolódás fontosságát. Gazdasági szempontból érdemes lenne elgondolkodni a vidéki turizmus fejlesztéséről és fellendítéséről, összekötve falumúzeumok létrehozásával és különböző helyi jellegzetességek és tradíciók megőrzésével és ápolásával.

Miután megnyíltak a határok, és 2004-ben immár hivatalosan is az Európai Unió részévé váltunk, sokak álma vált valóra. Ebben az új, frissen nyert hazában talán egyszerűbb lesz. Ismét van kire számítani, hogy majd megoldja helyettünk a problémáinkat. De valahogy nem nagyon jelentkezik senki. Fel kell ismernünk, hogy senki sem végzi el a munkát helyettünk. Sem Magyarország, sem pedig az Európai Unió.

Ez utóbbi tagjának lenni nemcsak egy állapot, de óriási kihívás is. Próbáljuk meg felismerni az előnyeit, s felhasználni a javunkra! Természetesen nemcsak anyagi, de kulturális, szociális és oktatási előnyeit. Egy kisebbség csakúgy, mint a társadalom, egy élő mechanizmus, melynek jövőjét nagymértékben befolyásolják olyan tényezők, mint a munkaerő szabad áramlása, oktatás- és regionális politika, kulturális és nemzeti sokrétűség, gondolkod ezen belül a vegyes házasságokra. Ezek olyan mértékben hatnak, hogy szinte lehetetlen kivédeni a kiváltott hatást. Még mindig megoldásra vár a beolvadás problematikája. Égető téma a megtépázott anyanyelvi oktatás felkarolása is.

A nyitott határok ma már eleget tesznek a fiatalok mozgásigényének. A határokkal együtt megnyíltak a lehetőségek. De egy kisebbség számára leginkább az lenne a fontos, hogy képzett fiataljai – akár külföldön – megszerzett tudásukat és tapasztalatukat itthon kamatoztassák. Neveljünk végre egy olyan nemzedéket, amely szélsőségek nélkül büszke a gyökereire, s amely nem fél igényesnek lenni saját magával és másokkal szemben! Mert csak így lehet továbblépni.

Első lépésként az a feladatunk, hogy megerősítsük a családokat, és meggyőzzük a magyar szülőket, hogy nincs hátrányban az a gyerek, akit magyar iskolába adnak szülei sem az érvényesülés, sem az élet más területein. Szükséges megérteniük, hogy az egészséges identitástudat kifejlődéséhez elengedhetetlen az anyanyelvű oktatás. Ne fosszák meg gyermekeiket a gondtalan játék örömétől a saját anyanyelvén s attól, tudja, hová tartozik.

Második lépés a minőségi pedagógusképzés. Olyan tanárookra van szükség, akik képesek mozogni egy nemzetközi térben, példaként szolgálva tanítványaik előtt. Tudnak munkára ösztönözni, szorgalmazni a részvételt nemzetközi és határokon átívelő kezdeményezésekben. Persze könnyű ilyeneket javasolni a nem túl hízelgő fizetésekkel rendelkező pedagógusoknak. Ezért a helyi közösségek (önkormányzatok, szülői szövetségek) nagyobb elkötelezettsége szükséges a helyi iskola nivójának javításában: például a pedagógusok társadalmi elismertségének növelése pl. Az év pedagógusadíj odaítélésével, lakástámogatással, teljesítménynövelő ösztöndíjprogramokkal stb. További érdekes lehetőség rejlik az alapiskolák, ill. középiskolák, valamint a középiskolák és egyetemek együttműködésében. Különböző toborzással és nyílt napokkal, amelyek keretén belül az érdeklődők a betekintheznek az oktatásba, és részeseivé válhatnak. A toborzások segítenék a tájékozódást, és támogatnák a helyes választást.

Támogatni kell a közösségeket, amelyek segítik és erősítik a hovatartozás érzését. Olyan művelődési, kulturális és nyelvi szigetek, amelyek nélkül nem létezhet egy kisebbség sem. Hiszen olyan jó tartozni valahova.

Talán ez lehet a kulcsszó. Érezni és éreztetni, hogy tartozunk valahova, hogy számolnak velünk. Mindenki, egyenként, külön. Királyhelmectől Párkányig.

Méltó befejezésül szolgáljanak Göncz Árpád szavai:

Bárhol is éljen az ember, bárhová is vezesse sorsa, mindig tartoznia kell valahova, ahol szeretik, ahonnan erejét kapja, ahol teret kap a felelős cselekvésre. Hinnünk kell, hogy sorsunk a saját kezünkben van, hogy tudjuk egymást segíteni, hogy formálhatjuk a világot. Ez a hit tart össze bennünket.